

Yvonne Vrhovac

»REVOLUCIONARNI« PRISTUP UČENJU JEZIKA

Metoda sugestopedagogije

Imam dogovoren sastanak u 9 sati ujutro u Latinskoj četvrti u Parizu, u jednoj od škola u kojoj se podučavaju strani jezici, a zove se »Ecole française de suggestopédie«. Budući da sam do sada vrlo malo čula ili gotovo ništa o metodi učenja jezika pomoću sugestije, znatiželjno sam pozvonila na vrata zgrade koja je izvana možda i djelovala kao škola, ali iznutra nikako. Predsoblje je puno cvijeća, slike po zidovima, debeli sagovi na podu. Uokolo fotelje i garniture za sjedenje. Prima me direktorica škole, s cvijetom u kosi, ozarena lica iz kojeg zrači vedrina, energija, entuzijizam za rad. Ispričavši mi ukratko historijat škole i osnovne principe učenja po sugestopediji, uvjerava me da ću sve bolje shvatiti kad prisustvujem nastavi. Nakon nekoliko minuta ulazim sa simpatičnom mladom Francuskinjom, profesoricom engleskog jezika, u razred. Čitavo prijepodne provodim s polaznicima intenzivnog tečaja engleskog jezika za odrasle. Prostoriju u kojoj se nalazim nikako ne bismo mogli nazvati razredom u klasičnom smislu. Pod je prekriven sagovima, na jednom kraju nalazi se starinska komoda sa zrcalom, naokolo je mnogo lončanica i vaza sa cvijećem, a iz jednog kuta diskretno izviruje ploča, ni crna ni zelena, nego bijela. Uokolo po prostoriji poredane su u otvorenom krugu ležaljke, 12 ležaljki za plažu ili brodsku palubu, u kojima su zavaljeni u poluležećem položaju muškarci i žene srednje dobi, koji su u tu školu došli da usavrše znanje engleskog jezika, stečenog nekoć u gimnaziji, koje je danas u većini slučajeva ili vrlo slabo ili gotovo nikakvo. Nastavnica, nasmijana, vrlo mirna i staložena, a istovremeno dinamična i spremna da svima bude na usluzi, sjeda u duboku fotelju među svoje učenike i nastava po metodi sugestopedije započinje.

Što je sugestopedija?

Ta se metoda, odnosno pristup učenju jezika rodio u Bugarskoj 1955. godine. Otkrio ga je i započeo se njime baviti bugarski liječnik, psihijatar Georgi Lozanov. U svojoj se liječničkoj karijeri zanimao za pojave pamćenja i počeo ih promatrati u pacijenata. Primijetio je da neki ljudi imaju veću mogućnost pamćenja od drugih kad su izloženi nesvjesnim utjecajima ili različitim sugestijama koje dolaze iz njihove okoline. Tu je teoriju nazvao sugestologijom. Među mnogobrojnim pokusima koje je izvršio bilo je i takvih koji su se odnosili na učenje jezika, odnosno na mjerenje memoriranja leksičkih jedinica. I

tako je nastao naziv sugestopedagogija, odnosno učenje pomoću sugestije ili skraćeno sugestopedija. Dr Lozanov želio je pokazati da se čovjek nalazi uvijek, svjesno ili nesvjesno, pod utjecajem nekih unutaršnjih ili vanjskih faktora. To mogu biti atmosferske prilike, zdravstveno stanje osobe, ljubezan ili namrgođen izraz lica sugovornika i drugo. Ti faktori utječu na svaki čin komunikacije, a pogotovo na onaj u kojem se nalazi učenik nasuprot nastavniku ili drugom učeniku. Ti faktori mogu dakako pozitivno ili negativno utjecati na sugovornika, a sugestologija upravo želi iskoristiti pozitivne utjecaje kako bi u ljudi stimulirala i razvila određene sposobnosti. U svojoj doktorskoj disertaciji dr Lozanov je opisao pokuse s učenicima koji su učili strani jezik. Želio je izmjeriti broj zapamćenih stranih riječi pod utjecajem sugestije. Od šest grupa tri su mjesec dana po četiri sata dnevno učile francuski ili engleski jezik po tradicionalnoj metodi, a tri po sugestopediji. Na kraju tečaja rezultati su pokazali da su učenici drugih triju grupa memorirali 99% stranih riječi, a učenici koji su učili po tradicionalnoj metodi nisu mogli pratiti ritam učenja pa su se nakon prvog tjedna pridružili grupama koje su učile po sugestopediji. Uz pomoć još nekih pokusa dr Lozanov je dokazao da čovjek u svakidašnjim situacijama aktivira samo mali dio svojih intelektualnih mogućnosti, a veći dio ostaje pasivna rezerva koja se iskorištava nesvjesno. Međutim, upravo sugestijom valja aktivirati tu rezervu i iskoristiti je za učenje jezika. I tada je osnovan institut za sugestologiju u kojem su obrazovani prvi nastavnici i razrađene prve metode sugestopedije za učenje francuskog i engleskog jezika.

Poznata je činjenica da uspjeh nastave uveliko ovisi o nastavniku. Kod sugestopedije vrijednost i uloga nastavnika još su veće i značajnije te upravo o njima ovise opseg i kvaliteta gradiva što ih učenik usvoji. Sugestopedija se temelji na tri osnovna principa:

1. princip sugestivne veze

Za nastavnika sugestopedagoga nije dovoljno da poznaje materiju, da posjeduje određenu kompetenciju. Uz performansu mora ispoljavati i mnoge *ne-verbalne* osobine, kao iskrenost, povjerenje, odanost, dobro raspoloženje, osjećajnost i otvorenost prema učenicima. Sve će te vrline utjecati na učenike, stoga ih treba svjesno znati kontrolirati i u nastavi upotrijebiti preko ritma i intonacije glasa. Ta sugestivna interakcija između nastavnika i učenika i učenika i učenika izravno utječe na afektivnu vrijednost odnosa u razredu, a na taj način i na kvalitetu nastave.

2. princip cjelovitosti ljudskog bića

Dosadašnje metode zasnivaju se na činjenici da je učenje jezika intelektualan, racionalan i svjestan čin. Sugestopedija međutim iskorištava ljudsko biće u cijelosti, njegovu intelektualnu i afektivnu stranu. Upravo to nesvjesno korištenje određenih aktivnih osobina ne izaziva nikakav napor u čovjeka te se najbolje kombinira s razumskim učenjem koje upotpunjuje. Taj se princip primjenjuje u samoj nastavi u času kad nastavnik predočuje učenicima novi tekst u sviranje klasične muzike. Pri tome je učenik razum zadovoljen novim sadržajem obogaćenim jezičnim strukturama, a muzika prati taj sadržaj, stimulira učenikov umjetnički ukus, smisao za lijepim te na taj mu način indirektno pomaže pri memoriranju novih struktura.

3. princip — učenje je veselje, razonoda i odmor

Taj princip naglašava činjenicu da se čovjek svaki put kada u životu doživi nešto ugodno nastoji ponovno naći u istoj ili sličnoj situaciji. Budući da je učenje jezika uz sugestiju užitak, svaki će sudionik tog procesa željeti produžiti taj užitak. A užitak je na satima sugestopedije neprestano prisutan — bilo kroz muziku, bilo u raznim oblicima igre, pjesama i drugih aktivnosti koje se izmjenjuju ubrzanim ritmom. Kod takvih se aktivnosti učenik nesvjesno nalazi u istim situacijama kao u djetinjstvu kad je teško utazio svoju znatljivu želju pred novim i nepoznatim sadržajima. A uza sve to, u takvoj atmosferi užitka i igre, učenici su opušteni, ne osjećaju strah ni pred nastavnikom ni pred kolegama. Znaju naime da im se nitko neće narugati, nitko ih ukoriti niti zaprijetiti lošom ocjenom ako naprave grešku, a materinski jezik mogu slobodno upotrijebiti kad traže bilo kakvo jezično objašnjenje. Nastavnik za to vrijeme pažljivo, ali jedva primjetno ispravlja greške učenika, izbjegava zamarajuća ponavljanja, organizira neprestano različite aktivnosti kod kojih učenici često ustaju iz ležaljki i kreću se po razredu, što sve pridonosi uklanjanju dosade, malodušnosti i zasićenosti. Učenje je prirodan čin prirodan svakom ljudskom biću u našem civiliziranom svijetu i zato se taj čin mora uskladiti s osnovnim potrebama svakog čovjeka za srećom i užitkom koji donose nagradu. A upravo svaki sat sugestopedije donosi čovjeku te osnovne potrebe.

Jedno prije podne provedeno s učesnicima tečaja engleskog jezika po metodi sugestopedije

Kako se odvijala nastava

Sjedim u ležaljci kao i ostali učenici i čekam da nastava započne. Nastavnica objašnjava učenicima da je u njihovu grupu stigla nova osoba (pokazuje na mene) te da joj se svi trebaju predstaviti. I tako započinje predstavljanje u krug. Svaki učenik izgovara svoje ime i prezime, zanimanje i razlog zbog kojeg se nalazi u New Yorku, odnosno na putu po Americi. Tek kod treće osobe počinjem shvaćati da je to predstavljanje dio igre odnosno metode sugestopedije, cilj koje je da svaki učenik promijeni svoj identitet i dobije novo ime i novo zanimanje koje inače ne vrši u svakidašnjem životu. Na taj će način u liku druge osobe lakše podnijeti ispravljanje greški i sve-teškoće učenja. Preda mnom defiliraju advokati, liječnici, novinari, književnici, arhitekti i umjetnici koji *glume* da su se svi našli zajedno u New Yorku kako bi posjetili jednu veliku umjetničku izložbu. A tek kasnije saznajem zašto New York! Svi su ti učenici došli u školu sugestopedije da usavrše svoj američki engleski, pa će u toku dva tjedna intenzivnog tečaja, po šest i po sati na dan, pokušati s nastavnicima i međusobno razgovarati na američkom engleskom. Budući da je i moja ležaljka uključena u njihov krug, morala sam se i ja predstaviti. U prvi tren nisam znala da li da brzo izmislim neki novi identitet i zanimanje, no nastavnica mi dopušta da se predstavim svojim pravim imenom, da kažem svoje zanimanje i iz koje zemlje dolazim. To je bilo dovoljno da svih dvanaest učesnika tečaja pokažu za mene interes i počnu mi postavljati pitanja.

Nakon faze predstavljanja čulo se *Now my friends* i započele su različite nastavne aktivnosti koje su trajale gotovo dva sata. Najprije su dvoje po dvoje učenika međusobno *telefonirali*, zatim opisivali blisku osobu iz svoje okoline, (brata, muža, roditelje, prijatelje) koja im nedostaje na tako dalekom putu, pa pričali kratke duhovite priče, simulirali kratke scene, pogađali i odgovarali na pitalice, gestikulirali, šetali razredom, uglavnom svi istovremeno, u parovima po dvoje ili troje. Bile su to jezične aktivnosti koje su se odnosile na jezično bogatstvo prethodne lekcije, a nastavnica je za to vrijeme kružila prostorijom, čučala pred ležaljka i pomagala učenicima da prebrode teškoće jezične naravi. Učenici su često pitali nastavnicu kako se pojedine riječi kažu na engleskom jeziku. Nastavnica je nove riječi ispisivala na ploču (crvenim ili plavim flomasterom po bijeloj ploči) i objašnjavala ih na engleskom jeziku, no vrlo često i na materinskom, odnosno francuskom. I tako se u ta gotovo dva sata izredalo više od deset različitih jezičnih aktivnosti, a rečenica *Now my friends* označavala je svaki put početak nove. Cilj svih tih aktivnosti bio je da se ponove jezične strukture iz prethodne lekcije, da se usvoje neke nove, a raznolikost vježbi i njihovo brzo izmjenjivanje trebalo je spriječiti dosadu i umor kod učenika, a razviti opuštenost, povjerenje u sebe i užitak. Nakon pauze od pola sata koju sam jedva dočekala da bih postavila brojna pitanja, nastavili smo s drugim dijelom. Nastavnica je učenicima podijelila šapirografirane tekstove s desetak različitih epizoda koje su sve pričale o potrazi za blagom u nekom gradu na istočnoj obali Amerike. Dakle, sadržaj lekcija blizak je svakidašnjim temama o kojima slušamo na televiziji ili čitamo u novinama. Vidjela sam da su neki tekstovi pisani na papirima u bojama zastave te zemlje. Kao što vidimo, pazi se na utjecaj sugestije čak i u takvim detaljima. Nastavnica je čitala tekst dio po dio i nepoznate riječi objašnjavala na francuskom jeziku, a vrlo su često sami učenici pomagali jedni drugima da zajednički shvate sadržaj. Nakon toga svi su namjestili ležaljke u udoban poluležeći položaj i smjestili se u njima. Nastavnica je uključila magnetofon da bi se čuo Beethovenov koncert. Zatim je čitala tekst lekcije koji je prije proradila s učenicima, ali tako da joj je glas i tonom i intenzitetom pratio akorde muzike. Čas je bilo šaputanje, čas glasno izvikivanje teksta, čas dubokim, čas visokim glasom, a za to su vrijeme učenici utonuli u muziku, većina zatvorenih očiju kao da spavaju opušteni se prepustili glazbi i novoj engleskoj lekciji. Nastavnica je tako pročitala desetak stranica teksta. Čitanje posljednje rečenice poklopilo se s posljednjim akordima koncerta. Čitavo vrijeme nastojala je svojim čitanjem uskladiti jezične fraze s muzičkim frazama tako da se stope ujedno. Sve je to zvučalo pomalo čudno, da ne kažem smiješno, i podsjećalo me na loše operete ili mjuzikle u času kad pjevač počne modulariti replike teksta prije nego započne pjevati neku ariju. U slijedećoj fazi sata, nakon što su se učenici *probudili*, nastavnica je još jednom sustavno objasnila sadržaj teksta i kratkim pitanjima provjerila razumijevanje pojedinih riječi i rečenica. Kad je na taj način prošla svih deset stranica teksta, na redu je bio drugi dio koncerta. Naime, nastavnica je ponovno uključila magnetofon, no ovaj puta bila je to druga klasična muzika, dio Bachova koncerta. Nastavnica je sada čitala tekst uobičajenim glasom, a učenici su je pratili gledajući u svoj papir i tu i tamo pravili poneku bilješku. Na kraju drugog dijela nastave nastavnica je preporučila učenicima da još jedanput pročitaju cijeli tekst kod kuće, ujutro, nakon što se probude, a prije nego dođu u školu, zatim ih je ljubavno pozdravila i napustila razred. Prijepodnevi dio nastave koji je

trajao gotovo četiri sata bio je završen. Učenici su veseli izašli iz škole da za jednosatne pauze negdje poručaju, prošetaju i vrte se na još dva i po sata popodnevnih nastave.

A ja za to vrijeme postavljam nastavnicu pitanja i tražim neka objašnjenja. Pokušala sam saznati zašto baš klasična muzika, različita u dva navrata, uz učenje stranog jezika i kako ona djeluje na proces učenja. Odgovor je bio da muzika, naročito barokna, smiruje, a u određenom, pogodnom momentu djeluje na učenika tako da potakne njegovu senzibilnost i afektivnost. U takvu časnu muziku, ali ona snažnija, vehementnija i ekspresivnija, postaje pokretač akta učenja, recepcija je bolja, a primalac-učenik svjesno odnosno nesvjesno prihvaća i memorira jezičnu poruku istovremeno s muzičkim akordima. Prema tome, ta metoda iskorištava, kako tvrde njezini pobornici, ogromne receptorne mogućnosti ljudskog mozga koje su u dosadašnjim metodama potpuno zapostavljene. Druga je velika prednost sugestopedije što u opuštenoj i smirenoj atmosferi razreda, brzim izmjenjivanjem jezičnih aktivnosti nestaje dosade, zamora, inhibicije i psihičkog blokiranja učenika, pa se oni spontano i dobrovoljno uključuju u nastavni proces. Zanima me što je sa sustavnim učenjem jezičnih struktura, gramatičkih oblika i pravila. Nastavnica mi objašnjava da se gramatika relativno malo i rijetko obrađuje (?!). Objasnjava se u blokovima, nekoliko gramatičkih problema zajedno, jedanput u deset dana ili u dva tjedna, odnosno tek onda kad se pokaže prilika ili zadovolji želja nekog polaznika(!!!). Vrlo sličan odgovor dobivala sam na pitanja kada se uvježbavaju vještine pisanja i čitanja. Kazali su mi da je cijela metoda koncipirana s ciljem da se razvije mnogo više kompetencija govornog jezika nego pisanog. No postoja želja nastavnika i direktorice škole da se izrade testovi kako bi se na kraju svakog tečaja testiranjem učenika izmjerio jezični napredak i istovremeno ustanovile eventualne promjene u psihi pojedinca. Međutim, većina učesnika odbila je testiranje s obrazloženjem da ih ono previše podsjeća na školu i na klasičan oblik nastave. Nastavnica i direktorica priznale su mi ipak, uza sav svoj entuzijazam za tu metodu, da ima i takvih učesnika koji napuštaju školu s osjećajem gorčine jer za njih učenje uz muziku i zabavu nije pravo učenje.

No usprkos takvim mišljenjima, a i mom osjećaju iznenađenja, zbunjenosti a pomalo i sumnje u rezultate te metode u učenju stranih jezika, koje sam ponijela iz škole za sugestopediju, moram ipak priznati da je ugodno i zabavno promatrati uvijek dobro raspoloženu i nasmijanu nastavnicu, odmarati se u ležaljci uz slušanje klasične muzike i sudjelovati aktivno ili pasivno, već prema želji, u cijelom nizu raznolikih jezičnih aktivnosti.

A očito je da takva simpatična, opuštena atmosfera tokom procesa učenja ima prilično velik broj pobornika i privlači učenike svake dobi, bez obzira na javno izražene kritike i sumnje u završne rezultate nastavnog procesa. Škole stranih jezika po metodi sugestopedije postoje ne samo u Bugarskoj, Njemačkoj DR, Mađarskoj i SSSR-u, nego i u Kanadi, SR Njemačkoj i Austriji. A u pariškoj školi, koja datira od 1977. god., postoje tečajevi za učenje engleskog jezika za djecu i odrasle, njemačkog, talijanskog, ruskog, japanskog i francuskog kao stranog jezika, a rekli su mi da se u posljednje vrijeme otvaraju škole u kojima se metoda sugestopedije primjenjuje čak i u podučavanju matematike!

Pitanje je čemu će se, za koju godinu domisliti znanstvenici, teoretičari i nastavnici-praktičari kako bi učenje jezika učinili još privlačnijim i zabavnijim.

UNE RÉVOLUTION DANS L'ART D'APPRENDRE DES LANGUES ÉTRANGÈRES

Résumé

L'auteur de cet article a assisté à Paris à un cours d'anglais d'après la méthode de suggestopédie. Cette méthode, mise au point par le Docteur Lozanov de Sofia, Bulgarie, est basée sur le pouvoir de la suggestion.

En suggestopédie l'être humain est considéré dans sa globalité intellectuelle et affective ce qui entraîne un meilleur apprentissage. Le plaisir d'apprendre, grâce à la succession de jeux, chants et autres activités, rend l'apprentissage plus efficace. De plus il n'y a pas de tension durant le cours, car les élèves ne sont jamais menacés et le professeur n'interdit pas la langue maternelle pour communiquer. C'est pendant la phase de présentation du matériel linguistique nouveau en concert, aux étudiants assis dans des transats, que le principe de globalité intellectuelle est le mieux illustré.

Il s'agit avec l'approche suggestopédique de procéder à un déconditionnement des habitudes négatives acquises pendant l'enfance et de créer un conditionnement nouveau, une situation stimulante, plaisante et bénéfique. Apprendre est une fonction naturelle et elle doit être en harmonie avec les besoins fondamentaux de bonheur de tout être humain.